

- „TÉKA”-tábor,
- alkotótábor,
- vándortábor,
- majálisrét, pihenőrét, majálisház,
- szabadtéri színpad.
- kompikötő,
- sportterület,
- lovaspihenő,
- táncház,
- nyitott színek.

A fejlesztési munka az elején tart, ennek keretében megkezdjük az akácállományok átalakítását, megépült a táncház néhány kiszolgálólitesítménnyel, valamint elhelyeztünk néhány parkerdei berendezést is. A fejlesztés ütemét a mindenkori anyagi lehetőségek határozzák, illetve határolják be.

A tervekben és az elvégzett munkákból látható, hogy az erdők közjóléti szerepének kialakításában milyen nagy szerepe van a víznek. Ezért munkánk során arra is törekedni kell, hogy a különböző zöldfelületek kialakításánál szabályozottan vízfelületet is vigyünk a területre, mellyel még hatásosabban vehetünk részt a táj formálásában.

Elköptatott szólam azt hangoztatni, hogy az erdő az emberiség féltett kincse, és nem szabad azt hinni, hogy azt csak a kitermelhető faanyaggon keresztül mérhetjük.

AZ AGRÁR- ÉS ERDŐGAZDASÁG NÉHÁNY KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSE

DR. MARILLAI VILMOS

Rangos kötelezettség és egyben fontos szakmai értékeket (egyben érdekeket is) szolgáló megbízatásomnak teszek eleget, amikor elfogadva meghívásukat a Magyar Agrártudományi Egyesület vezetése (Országos Elnöksége) nevében köszönhetem Önöket. Ebben a körben aligha kell még csak gondolni is arra, hogy e köszöntésre a szokványos „tiszteletkör” leírásának sztereotip udvarias-sága készített.

A szó igazi értelmében testvéregyesületi fórumnak tekintjük az Országos Erdészeti Egyesület mostani konferenciáját is. Igaz, hogy miközben az erdészet és fagazdaság, valamint az agrárgazdasági termelés fejlesztési problémáiról, gazdaságsszabályozási tennivalóiról, röviden szólva gazdaságpolitikai vonatkoztatásának legújabb kérdéseiről szólnak a két nagy népgazdasági ágazat önállóan is jellemezhető sorsának tényezőit csokrosítjuk. Ugyanakkor — az evidenciák szintjén — amióta kultúrtörténeti értelemben évezredek óta ok-szerű mező- és erdőgazdálkodás folyik, e két ágazat kapcsolata, más esetben egymásra utaltsága nyilvánvaló, illetve fokozódó. Nincs is az emberi munka végtelen terepén két olyan tevékenységi kör, ahol „az élő anyaggal való együttműködés”^{*} oly közvetlen módon kapcsolná egybe az embert a természet erőivel, mint éppen e kettőben.

Az erdő termelési, védelmi és jóléti funkciója évszázadok óta felismert, jelentősége azonban napjainkra minden korábbi időszakhoz képest fokozódott. **Dr. Malcomes Béla** közel fél évszázada megjelent könyvében^{**} az ország végletes éghajlatának szemléltése kapcsán a következőket írja: „A magasabb fekvésű helyeken... egyedül az erdő védi meg az ilyen talajt az elkopárosodástól. Az ilyen talajok erdő hiányában terméketlenné, köves, vagy vízmosásos

^{*} Erdei Ferenc kedvenc szóhasználat.

^{**} Magyar Mezőgazdaság, Budapest, 1942., 32—33. o.

területekké válnak, amelyek saját hasznavehetetlenségükön kívül a szomszédos területekre nézve is veszélyessé válnak... Az erdők szerepe az éghajlat szélsőségeinek kiegyensúlyozása körül igen fontos. Az erdők felfogják és enyhítik a különböző romboló erejű szélrohamot, erősítik a harmatképződést, ami a szárazságra hajló éghajlatnak enyhítő ellenszere és amit elősorban kellett volna megemlíteni, befolyással vannak a csapadék eloszlására."

Az idézett mű szerzője az 1935. évi IV. T.-cikkre vonatkozóan a továbbiakban az alföldi erdőtelepítésekre és gazdasági fásításokra is kitér: „A törvény a nagy magyar Alföldhöz tartozó törvényhatóságokra és járásokra kiterjedőleg kötelezővé teszi erdők tervszerű elosztással való telepítését és gazdasági fásításokként facsoportok és fasorok telepítését. A törvény szerint erdőtelepítésre mindenekelőtt azokat a területeket kell kijelölni, amelyek *más gazdasági hasznosításra nem alkalmasak* (kiemelés — M. V.), vagy amelyeket csak aránytalanul nagy költséggel lehet valamely gazdasági célra alkalmassá tenni."

A talán hosszúnak tűnő idézetek kapcsán szeretnék két példával agrár- és erdőgazdaságunk mai viszonyainak, összefüggéseinek egy-egy részletére utalni. A két ágazat együttélése — mint a létezés bármely területén — ma sem mindig, minden tekintetben oldott pályán valósul meg. Igaz, ebben sokszor szűkre szabott ökológiai és közgazdasági viszonyaink feszítő kényszerűségeire, más esetben a gazdaságpolitikai eszköztár fogyatékoságaira visszavezethető okok gyökereznek.

Nézzük elsőként a mezőgazdasági területcsökkenés kérdésköréből a következőt:

A felszabdulást követően a mezőgazdasági művelésben lévő terület — különösen a szántó — rohamosan csökkent. A mérték mintegy 900 000 hektár. Ebből 475 000 hektáron erdőt telepítettek és 390 000 hektár került kívül a művelésből. A súlyosabb veszteséget ez utóbbiak jelentik, hiszen újbóli művelésbe vonásuk már nem, vagy aránytalanul nagy költséggel lehetséges. A kivonás okai tisztázottak és jól tudjuk, hogy elkerülhetők lettek volna. A legújabb földvédelmi jogszabályok finomított fejlesztésével talán végül is a továbbiakban már meg is akadályozhatók.

Kevésbé tisztázottnak és mérlegeltnek tűnik az erdősisítés nagy aránya, közelmúlt gyakorlat a racionális földgazdálkodás követelményeivel összefüggésben. Az erdőtelepítések adott arányú növekedését segítette az erdő alacsony részaránya általában, a faimport csökkentésének szükségessége. Ezért az erdőtelepítésekhez az állam pénzügyi támogatást is nyújtott. Az erdősisítés elvégzését a mezőgazdasági üzemek ebben a helyzetben előnyben részesítették, mert *tárgyévi gazdálkodásuk eredményére* ez kedvezően hatott. Más oldalról az alkalmazott mezőgazdasági ár- és támogatási rendszer nem honorálta eléggé az átlagosnál gyengébb minőségű területek művelésben tartását. A folyamatra jellemző, hogy az 1970-es években a szántóterület erdősisítése az 1960-as évekhez viszonyítva átlagosan 40%-kal emelkedett, a gyepterületek erdősisítése 12%-kal csökkent. Úgy látjuk, hogy kézenfekvő lenne mindenekelőtt ennek a 247 000 hektárnyi, csupán alkalmilag hasznosított talajvédő gyepek az erdősisítése, melynek hozama nem számottevő.

Gondolkodásra késztetők tehát a VII. ötéves tervnek azok a tételei, hogy meg kell fékezni a mezőgazdaságilag művelt területnek, mindenekelőtt a szántóföldnek a csökkentését egyfelől, másrészt, hogy „az erdőtelepítésnél a nagy fatömeget adó, nagyobb kiterjedésű, jobb termőhelyeket kell előnyben részesíteni”. A veszélyt az jelentheti, hogy *kedvezőtlen esetben az erdősisítés elérheti, vagy meghaladhatja a tömegtakarmány-termelésből felszabaduló szántóterület nagyságát.*

A második példát a Duna—Tisza közti tájról vesszük. Évszázadokon át az országnak e legsivárabb, rendkívül csapadékszegény, aszályokkal sújtott fátlan vidékének a gazdálkodása nem képviselt számottevő súlyt az agrártermelésben. A két folyamszabályozás után a nagy homokterületek megkötését az erdőtelepítések valamint a nagyarányú szőlő-gyümölcs telepítések szolgálták. Az erdősültség a korábbi 7⁰/₀-ról 16⁰/₀-ra emelkedett. Elmondhatjuk, hogy a két ágazat itteni fejlesztésének jó példája, hogy az erdősítés nem vette el a mezőgazdaságtól a jó területeket, hanem éppen a sivár, más művelésre kevésbé alkalmas földeket hasznosította.

Az erdő tájformáló szerepén túl fékezi a szélviharok kialakulását, gátolja a homokverést, visszatartja a talajnedvességet, növeli a páratartalmat, röviden szólva tehát olyan kedvező mikroklima kialakításához segít, amely a kertészeti kultúrák létfeltétele. Az erdők faanyagának hasznosításából a kertészeti ágak ugyancsak bőségesen kiveszik részüket. Elég ha csupán a táمبرendezésekre, a kerítésoszlopokra, a borászati ászokhordókra, az akácból készülő szállítóhordókra, a nyárfából és fenyőből készülő gyümölcsösládák faanyagára gondolunk. A hasznosítás sora természetesen csak példászerű és nem teljes.

A jövőben ugyanakkor gondolnunk kell arra, hogy kiküszöböljük a növekvő vadkár veszélyt, a körültekintő erdőtelepítésekkel mérsékeljük a fagyzugok kialakulását, különböző nyíladekrendszerekkel megfelelő légkörmozgást biztosítunk stb. Nem vitás, hogy a minőségjavítás és termelésbiztonság a szőlő-gyümölcs kultúrák fejlesztésében előtérbe helyezte az optimális termőhelyi elhelyezést. Ily módon ez utóbbiak homokhasznosítási szerepe kétségkívül csökkenő, amely az erdőtelepítések jelentőségét, a két kultúra egymásra utaltságának fokozódását közvetlen módon jeleníti meg. A közelebbi és távolabbi jövőben nem is képzelhető el a homokterületek komplex hasznosítása a kertészeti ágazatok és az erdő jó kapcsolata nélkül.

Végül még egy gondolat. A Magyar Tudományos Akadémia felkérésére az aszály, pontosabban szólva a száraz periódusokra való felkészülés stratégiájának megalapozására kidolgozandó koncepció tárgyában a társegyesületek közreműködésével az egész országra kiterjedő tanácskozássorozatot szerveztünk ez évben. (Az előterjesztés mostani végső szakasza után az Állami Tervbizottság elé kerül.)

A stratégia elemei között a meliorációval összefüggésben az erdősítés is komoly hangsúlyt kapott. Elindult az országban, de főleg az Alföldön az elsivatagosodás folyamata. A szélerózió (defláció) okozta közvetlen és közvetett károk igen nagyok. A széles szakemberkör véleménye szerint a fásítást a melioráció szerves részévé kell tenni és nem tiltani, hanem ösztönözni kellene a termelő üzemeket a szakszerű fásítás felújítására.

Meggyőződésem, hogy erdőgazdaságunk kétkézi dolgozói, az irányítás és a tudomány különböző szintjein munkálkodó felelős szakembergárda a vérbe oltott nagy felelősségérzettel és a munka tárgyából fakadó hosszú távú elkötelezettség-vállalással építi e fontos ágazatunk jövőjét. Abban pedig hinné akarok, hogy korunk gyorsan változó világában az erdők a jobbrafordulás tényezői sorában találhatók minden időben.

Erdészeti vagy kertészeti a nagyüzemi csemetetermelés? Ismételten felvetődött és felvetődik a kérdés. A termesztés menetének, eszközeinek, munkai igényének, tökeigényének, adózási módjának, kötelező könyvelésének és a hasznosítás intenzitásának szemszögéből vizsgálva, arra a következtetésre juthatunk, hogy az erdészeti csemetekertekben folyó tevékenység egyértelműen kertészeti.

(Deutsche Baumschule, 3/1964, Ref.: Gurisatti G.)